

Warsztaty dla rodziców

Spotkanie I – „Metody i formy pracy z dzieckiem niepełnosprawnym intelektualnie. Przygotowanie do treningu czystości.”

I. Zasady podstawowe w pracy z dzieckiem niepełnosprawnym.

II. Definicja zachowania.

III. Nabywanie zachowań.

IV. Wzmocnienie – definicja, funkcje, podział.

V. Nagrody i kary.

I. Zasady podstawowe w pracy z dzieckiem niepełnosprawnym.

1. Wszyscy, którzy stale mają do czynienia z osobami niepełnosprawnymi, muszą nauczyć się być nauczycielami.

2. Na początku stawiaj przed sobą małe cele tak, żebyście obydwójcie – ty i twoje dziecko byli nagradzani. *Znajdź przyjemność w małych krokach.*

Głównym celem tej zasady jest czerpanie czy znajdowanie radości z osiągnięcia wielu mniejszych celów, zamiast marzyć i walczyć o nieosiągalny ideał normalności lub całkowitej doskonałości. Należy się nauczyć, jak rozpoznawać i realizować mniejsze, osiągalne cele. Najszczęśliwsi są ci, którzy potrafią powściągnąć swoje ambicje i pracują nad mniejszymi celami, które można osiągnąć w rozsądnym czasie. **Należy pamiętać, że doskonałość jest pojęciem względnym, zawsze się można czegoś nauczyć, tak więc ważne jest by znaleźć przyjemność w zadaniach osiągalnych.**

3. *Przygotuj się na ciężką pracę. Zabezpiecz się przed „wypaleniem” tworząc „drużynę nauczycieli”.*

Praca z osobami niepełnosprawnymi umysłowo jest ciężka, często trzeba uczyć wszystkiego bardzo szczegółowo. Wiele osób na początku w ogóle nie reaguje – należy uzbroić się w cierpliwość, zorganizować pomoc. Bardzo ważne jest by nauka miała miejsce wszędzie – w domu, w szkole – przez maksymalną liczbę godzin (**na miarę psychofizycznych możliwości dziecka**). Każdy musi uczyć i każdy musi robić to w konsekwentny sposób.

4. *Spraw, aby dziecko pracowało na to, co chce osiągnąć; dziel z nim odpowiedzialność.*

Osoby niepełnosprawne umysłowo muszą pracować szczególnie ciężko. Ich zadanie polega na uczeniu się, a zadanie terapeuty – nauczyciela – na uczeniu ich. Odpowiedzialność jest

wspólna. Wraz z poczuciem odpowiedzialności dziecko niepełnosprawne umyślowo nabiera godności i „uzyskuje” podstawowe prawa jako osoba. **Niezależnie od stopnia upośledzenia nikt nie ma prawa podlegać czyjejs opiece.**

5. Nie obawiaj się i nie czuj winy z powodu emocjonalnych wybuchów dziecka lub jego emocjonalnego wycofywania.

Niemal wszyscy ludzie, także osoby upośledzone umyślowo buntują się przeciw kontroli. Ogarnia ich gniew, wyładowują agresję na sobie – zachowania autoagresywne, na meblach czy terapeutach. **Nie mają prawa zachowywać się „dziwnie”, przeciwnie muszą nauczyć się zachowań społecznie akceptowanych. Głównym zadaniem jest opanowanie zachowań negatywnych i nauka umiejętnego radzenia sobie z frustracją.**

6. Zaczynj od doprowadzenia dziecka do możliwie normalnego wyglądu.

Spraw, żeby dziecko wyglądało tak normalnie, jak to jest możliwe. Ładnie ubieraj dziecko w dobrze dopasowaną odzież, która przypomina ubranie rówieśników. Spraw by myło twarz jak to robią jego rówieśnicy, by zmniejszyć jego podrażnienia. Ostrzyż je ładnie, ułóż włosy. **Zbyt często osoby niepełnosprawne wykluczone są z towarzystwa tylko z powodu ich wyglądu zewnętrznego.**

II. Definicja zachowania.

Zachowanie wg J.Carr – to każda reakcja organizmu, którą można zaobserwować, ma charakter nabyty, wyuczony, wynika z wcześniejszych doświadczeń jednostki.

III. Nabywanie zachowań.

Warunkowanie klasyczne – bodziec obojętny staje się warunkowym – nieobojętnym;

Uczenie się przez **naśladowanie**;

Warunkowanie instrumentalne – bodziec wzmacniający po danej reakcji.

IV. Wzmocnienie – definicja, funkcje, podział.

Wzmocnienie wg J.Carr - to każde zdarzenie, które zastosowane powoduje większe prawdopodobieństwo wystąpienia zachowania w przyszłości .

Wzmocnienia – podział:

1. Pozytywne – przyjemne dla organizmu, nagrody:

- **rzeczowe** – konsumpcyjne (słodycze, przekąski), zabawki, odzież;
- **czynnościowe** – zabawa, gra, oglądanie telewizji itp.
- **społeczne** – uśmiech, gest, pochwała;

- **ekwiwalentne** – same w sobie nie mają wartości, ale można je na coś wymienić, np. żetony, punkty, naklejki.

2. **Negatywne- są nieprzyjemne dla organizmu, kary:**

- **izolowanie od środowiska wzmacniającego,**
- **pozbawienie nagród**
- **oddziaływanie na receptory**
- **przymus fizyczny**

3. **Neutralne – nie mają większego znaczenia dla osoby, która je przyjmuje.**

Wzmocnienia - rodzaj:

- **pierwotne** – np. jedzenie czy picie;
- **socjalne** – pochwały, uwagi itp.;
- **stymulujące** – zabawki, zabawy, opowiadania.

Wzmocnienia – zasady postępowania:

- **stosujemy, gdy dziecko zachowa się prawidłowo;**
- **zawsze bezpośrednio po prawidłowym zachowaniu;**
- **stosujemy w sposób wyraźny, szczególnie wzmocnienia społeczne;**
- **gdy dziecko opanuje nową umiejętność, stosujemy *schemat wzmocnień ciągłych*;**
- **dla utrzymania zachowania już wyuczonego, stosujemy *schemat wzmocnień przerywanych*.**

IV. Nagrody i kary.

Nagrody:

1. Zarówno *doznania pozytywne* jak i *unikanie negatywnych* stanowią nagrodę. Nagrodą jest **każde wydarzenie** wpływające na wystąpienie zachowania, które zwiększa częstotliwość jego występowania.

Nagrody, które można stosować:

- małe cząstki jedzenia,
- małe łyki płynu,
- pocałunki, przytulanie, łaskotanie, głaskanie, pieszczoty,
- słowna aprobata, np.: *Dobrze, Wspaniale, Znakomicie*,
- czynności takie jak: skakanie, bieganie, przeciąganie się itp.,
- słuchanie muzyki,
- wielobarwne, wizualne efekty.

2. **Nagrody zewnętrzne** – są kontrolowane przez inne osoby w otoczeniu dziecka. Warto się nimi posługiwać we wczesnych etapach nauki, kiedy stanowią motywację do pracy.
3. **Wzmocnienia wewnętrzne** – podlegają kontroli dziecka. Stanowią ten aspekt pewnych zadań i zachowań, które dziecko uważa za przyjemny.
4. **Nagrody wewnętrzne** - pojawiają się zamiast zewnętrznych, gdy proces nauczania przebiega prawidłowo.
5. **Ważne, by indywidualnie różnicować nagrody. Należy określić, co sprawia przyjemność każdemu dziecku.**

Streszczenie uwag na temat nagród:

1. **Zarówno doznania pozytywne jak i unikanie negatywnych stanowią nagrodę. Nagrodą jest każde wydarzenie wpływające na wystąpienie zachowania, które zwiększa częstotliwość jego wystąpienia.**
2. **Jedzenie i różne rodzaje aktywności należą do biologicznych, czyli podstawowych nagród. Pochwała i aprobata są nagrodami społecznymi.**
3. **Zewnętrzne nagrody są kontrolowane przez inne osoby w otoczeniu dziecka. Wzmocnienia wewnętrzne podlegają kontroli dziecka. Stanowią ten aspekt pewnych zadań i zachowań, który dziecko uważa za przyjemny.**
4. **Ważne jest aby nagradzać natychmiast, gdy tylko dziecko zachowa się w wymagany sposób.**
5. **Różne dzieci uważają różne rzeczy za nagrody. Ważne jest, by określić, co sprawia przyjemność każdemu z nich.**
6. **Sporadyczne nagradzanie jest konieczne, aby podtrzymać występowanie zachowania, które dziecko opanowało i jednocześnie uniknąć przesytu nagrodami.**

Kara:

Kara - stosuje się, aby wyeliminować lub ograniczyć pojawienie się pewnych zachowań. Stanowi przeciwieństwo nagrody. Polega na otrzymywaniu negatywów i utracie pozytywów.

Reguły stosowania kary:

- efekty kary powinny być widoczne natychmiast;
- nasilenie kary zależy od zachowania dziecka i od jej wpływu na to zachowanie;

- zanim wyprowadzisz dziecko z izolacji poczekaj aż się uspokoi, izolacja nie powinna być dłuższa niż 20 minut;
- używanie zbyt mocnych kar jest niedopuszczalne!
- stosuj kary gdy inne środki nauki dziecka nie przynoszą efektu.
- prowadź notatki, które pozwolą określić jaki wpływ miała kara na zachowanie dziecka.

Rodzaje kar:

1. Środki zniechęcające

- zastosowanie czegoś, co „boli” dziecko, np. głośny, ostry zakaz „*Nie*”.
- zalezenie czegoś, co dziecko nie lubi i wykorzystanie tego jako kara.
- konieczność bycia stanowczym i konsekwentnym

2. „Time-out”: pozbawienie doznań pozytywnych czyli czas odizolowania od nagród pozytywnych.

3. Hiperkorekcja

- alternatywa dla kary, minimalizacja negatywnych właściwości kary;
- służy redukcji nieprawidłowych zachowań przez zmuszenie danej osoby do wykonywania nie lubianych czynności;
- częścią składową hiperkorekcji jest zawsze naprawienie szkody i ćwiczenia pozytywne;

Streszczenie uwag na temat kar:

- 1. *Otrzymywanie negatywów i utrata pozytywów*(time – out, czyli okres izolacji) są środkami wymierzania kary. Karą jest każde wydarzenie, które pojawia się na skutek niepożądanego zachowania dziecka i służy jego ograniczeniu.**
- 2. Dzieci różnie reagują na różne rodzaje kar.**
- 3. Hiperkorekcja służy redukcji nieprawidłowych zachowań przez zmuszanie danej osoby do wykonywania nie lubianych czynności. Częścią składową hiperkorekcji jest także naprawianie szkody i ćwiczenia pozytywne.**

